

**FAHREDDİN OSMAN B. EBİ BEKİR B. EŞ-
ŞEYH MUHAMMED ZÜREYG'İN KİTABÜ'L-
BUSTAN Fİ BA'Zİ AHBÂRİ ÂL-İ OSMAN
ADLI YAZMA ESERİ**

Mehmet Emin ŞEN

Yrd. Doç. Dr., Batman Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü

Özet

Kitabü'l-Bustan fi Ba'zı Ahbâri Âl-i Osman Şamlı Fahreddin Osman b. Ebi Bekir b. eş-Şeyh Muhammed Züreyg'in yazmış olduğu Arapça el yazması bir eserdir. Kitap ve yazar adına, biyografik ve bibliyografik kaynaklarda rastlanmaz. Yazarın Osmanlı tarihi hakkında yazmış olduğu "*Kitabü'l-Bustan*", 105 varaktan oluşmaktadır ve eserin bilinen tek nüshası Konya Koyunoğlu Müzesi 13409 numarada kayıtlıdır.

Anahtar Kelimeler: Kitabü'l-Bustan, Fahreddin Osman, Osmanlı.

Abstract

Fahreddin Osman b. Ebi Bekir b. Eş-Şeyh Muhammed Züreyg's Manuscript Called *Kitabü'l-Bustan fi Ba'zı Ahbâri Âl-i Osman*

*Kitabal-Bustan fi Bazı Ahbari Ali Osman is an Arabic inscription written by Fahraddin Osman b. Abi Bakr b. al-Shaykh Muhammad who is from Damascus. The book and author name are not found in the biographical and bibliographical sources. *Kitab al-Bustan* written by the author also based on history of Otoman Empire has 105 pages and the only known copy of this book is registered in Koyunoglu Museum with number of 13409 in Konya.*

Keywords: Kitab al-Bustan, Fahreddin Osman, Otoman.

181

Mukaddime,
Sayı 1, 2010

Kurte

Destnivîsara Fahreddîn Osman B. Ebî Bekir B. Eş-Şeyh Muhammed Züreyg a bi navê *Kitabü'l-Bustan Fî Ba'zi Ahberî Al-i Osman*

Kitabü'l-Bustan fî Ba'zî Ahbâri Âl-i Osman, destnivîseke Erebî ye ku ji aliyê Fahreddin Osman b. Ebi Bekir b. eş-Şeyh Muhammed Züreygê Şamî ve hatîye nivîsandin. Navê pirtûk û nivîskarê we, di çavkanîyên biyografîk û bibliyografîk de derbas nabe. "*Kitabü'l-Bustan*" a ku li ser dîroka Osmanîyan hatîye nivîsandin ji 105 rûpelan tê pê û nusxeya wê, ku yek nusxeya ku tê zanîn e, li Muzexana Konya Koyunoglu, li ser numra 13409 qeyd kirîye.

Peyvên Sereke: Kitabü'l-Bustan, Fahreddin Osman, Osmanî.

چکیده

نسخه خطی «کتاب البوستان فی بعضی اخبار آل عثمان» فخر الدین عثمان بن ابی بکر بن الشیخ محمد زریگ

کتاب البوستان فی بعضی اخبار آل عثمان اثری نسخه خطی عربی است که از آن فخر الدین عثمان بن ابی بکر بن الشیخ محمد زریگ شامی می باشد. نام کتاب و مؤلف در تذکیره ها و در ماخذها جا نمی گیرد. مؤلف، کتاب البوستان را در باره تاریخ عثمانی نوشته است. اثر از 105 ورق متشکل شده است و یگانه نسخه معلوم این کتاب در موزه قویون اغلوی قونیه با شماره 13409 مقید می باشد.

کلمات راهنما: کتاب البوستان، فخر الدین عثمان، عثمانی.

الملخص

الکتاب المخطوط لفخر الدین عثمان بن ابی بکر بن الشیخ محمد زریگ باسم " کتاب البستان فی بعض اخبار آل عثمان "

الکتاب المخطوط لفخر الدین عثمان بن ابی بکر بن الشیخ محمد زریگ باسم " کتاب البستان فی بعض اخبار آل عثمان " هو مؤلف مخطوط قد کتبه المؤلف فخر الدین عثمان بن ابی بکر بن الشیخ محمد زریگ بلغة العربية. اسم الكتاب و اسم مؤلفه ليس موجودا في مصادر السيرة الذاتية والموارد الببليوغرافية. كان " کتاب البستان " الذي کتبه المؤلف عن تاريخ الامبراطورية العثمانية يتألف من 105 ورقة مطوية و النسخة الوحيدة المعروفة للعمل هي مسجلة في متحف قونیا قویون اوغلو برقم 13409

الكلمات الأساسية : کتاب البستان , فخر الدین عثمان , الدولة العثمانية.

Giriş

İnsanlar bugünkü yaşayışlarını, kültürlerini kendilerinden önce yaşamış olanların bıraktığı mirasa borçludur. Her millet bir tarihî mirasın sahibidir. Bu tarihî mirasın çok önemli bir bölümünü yazma eserler meydana getirir. Millet olabilme ve kalabilmede bu kültür varlıklarının büyük yeri ve işlevi vardır. Bu eserleri tanımak ve tanıtmakla tarih kültürümüz zenginleşecektir. Arap bir yazarın Arapça olarak yazmış olduğu Osmanlı tarihini konu alan bu eser, Osmanlı'nın değişik bir etnik grubu olan Arapların Osmanlılara bakışlarını ortaya koyması bakımından önem arz etmektedir.

1. Fahreddin Osman b. Ebi Bekir b. eş-Şeyh Muhammed Züreyg

Yazar hakkında bibliyografya eserlerinde hiçbir bilgiye rastlanmamaktadır. Şimdiye kadarki Osmanlı Tarihine ait eserlerde de bu kişiyle ilgili bir çalışma yapılmamıştır. Ona ait aktarılabilecek bilgiler, Koyunoğlu Müzesi 13409 numarada kayıtlı bu tek nüshadaki, kendisi hakkında vermiş olduğu bilgiler olacaktır. Müellifimizin ismi, Osman b. Ebi Bekir b. eş-Şeyh Muhammed Züreyg'tir (Fahreddin Osman, bt: 2/a). Lakabı Fahreddin'dir. Kendisi ve babası ile ilgili bir bilgi olmasa da dedesi hakkında yeterli bilgi vardır. Dedesi tanınmış Şamlı bir âlimdir. Dedesinin ismi Muhammed b. Ebi Bekir b. Abdirrahman b. Muhammed'dir (İbnü'l-İmâd, c. 8, s. 366).

İbn Züreyg diye tanınmıştır (Kehhâle, c. 9, s. 110). Lakabı Nâsiruddin, künyesi Ebü'l-Bekâ'dır (Kehhâle, c. 9, s. 110). Muhaddis, soy bilgini ve şairdir (Zirikli, c. 6, s. 284). 812 yılında Salihyye mahallesinde dünyaya gelmiştir (Kehhâle, c. 9, s. 110). İlim öğretmiş, birçok insan da bundan rivayette bulunmuştur. Ebû Ömer medresesinde uzun süre yöneticilik yapmıştır (Kehhâle, c. 9, s. 111). Ayrıca kadılık yapmış ve ayrılmıştır (Zirikli, c. 6, s. 284). H.900 / M. 1495 yılında aynı yerde vefat etmiştir (Kehhâle, c. 9, s. 111).

Müellifimiz, Sultan II. Selim'in H.974/M.1566 yılında tahta geçişini anlatırken kendisinin 12 yaşında olduğunu belirtir (Fahreddin Osman, bt:76/b). Buna göre onun doğumu H. 962/M.1555 yılıdır. Memleketi Şam'dır. Bizi bu kaniya götüren sebep de, 12 yaşında iken Şam'ın paşasının Kara Mustafa Paşa, kadısının da Seyyid Muhammed Malulzâde olduğunu belirtmesi olmuştur (Fahreddin Osman, bt:17/b). Ayrıca H. 1007 / M. 1599 yılında İstanbul'a işleri dolayısıyla geldiğini, işlerini bitirince de Şam'a gideceğini belirtmesi onun memleketinin Şam olduğunu açıkça ortaya koyar.

Müellif kendi ifadesiyle Dört Halife devrinden sonraki geçmiş hükümdarların ve milletlerin tarihi üzerine çalışma yapmıştır. Emevi, Abbasi, Fatımi, Selçuklu, Deylemi hükümdarları ve diğer krallar hakkında araştırmalarda bulunmuştur.

Bunlardan hiçbirisi Osmanlı Devleti kadar ilgisini çekmemiştir. Çalışmasının yoğunluğunu da bu devleti anlamaya ve onun güzelliklerini ortaya koymaya harcamıştır (Fahreddin Osman, bt:2/b). Bu konuyla ilgili olarak da bu eseri derlemiştir. Eserinin adını *Kitabu'l-Bustan fi ba'zı Ahbâri Âl-i Osman* koymuştur (Fahreddin Osman, bt: 2/a).

Fahreddin Osman eserini hazırlarken en çok istifade ettiği Cenâbi'nin *Tarih'i*, Kutbî'nin "*el-i'lam fi A'lami Beytillahi'l-Haram'ı*, Taşkoprüzâde'nin *Şekaiku'n-Numaniyesi*'dir (Fahreddin Osman, bt: 2/b). Bunlardan başka Kutbî'nin *Fethu'l-Yemen'i* ((Fahreddin Osman, bt: 38/b), İbn Şakir el-Kutbî'nin *Uyunu't-Tevârih'i* (Fahreddin Osman, bt: 31/b), Himyeri'nin *Ravzû'l-Mi'tar fi Ahbari'l-Aktar* (Fahreddin Osman, bt: 81/a), Şeyh Mansur'un *Beyânu'l- Menâzil ale'l İnsani'l-Kâmil'i* (Fahreddin Osman, bt: 64/b) ve eski Yunan tarihine ait kitaplar (Fahreddin Osman, bt: 38/b) faydalanmış olduğu eserler içine girmektedir.

2. *Kitabü'l-Bustan fi Ba'zı Ahbâri Âl-i Osman*

Eser, Konya Koyunoğlu Müzesi Kütüphanesi'nde 13409 numarada kayıtlıdır. Aharlı ince kâğıda yazılmış, 190 mm. boy ve 130 mm. eninde yüz beş varaktır. Sahifede harekesiz Arap neshi ile 120 mm. uzunluğunda yirmi bir satır bulunmaktadır. Serlevhasız olarak sade bir karton ve deri cildi ile kaplanmıştır. Kitabın içinde ve sonunda eksiklik vardır. İçindeki eksiklik iki sahife, sonundaki eksiklik ise, başlangıçta belirtilen 11 fasiküle göre yaklaşık beş varaktır. Önemli şahıslar, yerler ve seneler, kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

Eserin baş tarafında görülen temellükler de şöyledir: Yazma, müelliften sonra, H.1150/M.1738 yılında Abdülvehhab b. Hacı Mustafa Kavukçu'ya geçmiştir. Bu kişiden sonra da, Şam Sâdât-ı Kiram ve Nakibüleşrafından¹ Hamze b. Hamze el-Hasen el-Hüseynî üç altın vererek eseri temellük etmiştir. Bundan sonra Muhammed b. Salahu's-Sabban'a en son olarak da Evliyazâde İsmail Efendi'ye geçmiştir.

¹ Nakibüleşrafılık konusu hakkında geniş bilgi için bkz. (Yüksel ve Köksal,1998); ayrıca (Baltacı, *Osmanlılar Döneminde Nakibüleşrafılık Müessesesi ve Nakibüleşraf Defteri*, 1981 de IV. Milli Türkoloji Kongresi'nde sunduğu); Sarıcık, Murat, *Osmanlı İmparatorluğunda Nakibu'l-Eşrafılık Müessesesi*, Ankara 2003.

Yazmanın baş tarafına baktığımız zaman ismi, müellifi ve birinci temellükün istinsahlarının aynı olduğu görülmektedir. Bundan yola çıkarak baş tarafının daha sonra yazıldığı veya birinci temellük eden kişinin yazdığı söylenebilir.

Müellifimiz bu eserini hazırlarken Taşkoprîzâde, Kutbî ve Cenâbi gibi Osmanlı Tarihçilerinin kitaplarından çokça istifade ettiğini belirtmiştir. Eserde de sayfaların kenarlarına aynı istinsahla bu kişilerden bilgiler aktarılması, çıkmalar yapılması ve doğru görüşün bu olduğunun belirtilmesi² bu eserin ya müellifin ya da müellifin yazdırdığı bir kişinin istinsahı olabileceğini göstermektedir.

Eserin dili Arapçadır. Harekesiz olarak yazılmıştır. İfadeler genelde açıktır. Yer yer belâgatlı sözler kullanılmıştır. İfadeler şiirle, veciz sözlerle süslenmiştir. Konuyla ilgili şiirlere yer verilmiştir. Şahıs ve yer isimlerinin yanlış yazılması, eserin anlaşılmasını zorlaştırmış ve yer yer mahalli şiveler kullanılmıştır.

Eserin isminden de anlaşılacağı üzere konusu, Osmanlı tarihidir. Müellif başlangıçta tarihe yönelişini, özellikle Osmanlı Devletine karşı olan ilgisini ifade eder. Bu konuda istifade ettiği eserlerden bahsettikten sonra Osmanlıların şeceresini verir. Anadolu'ya gelişlerine, ilk yerleştikleri yere ve oradaki faaliyetlerine değinir. Osman Gazi'den başlayarak, çok kısa da olsa tahta oturan her padişaha bir bölüm ayırır. Sultan III. Murad'ın 982/1574 yılında tahta çıkışıyla da eser son bulur.

3. Kitabü'l-Bustan fi Ba'zı Ahbâri Âl-i Osman Çevirisi

Bu bölümde de örnek olarak tercüme ve kritiği yapılarak ilim âlemine kazandırılan bu eserin başından birkaç sayfa verilecektir.³

2/a Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla başlar, O'ndan yardım isteriz. Mahlûkatı yaratan ve onların sayısını tespit edeni tenzih ederim. Bir fetret döneminden sonra Resullerden elçisi Muhammed'i insanlara gönderdi. Yarınki büyük korku gününde, ümmeti için onu şefaatçi kıldı. Salât-ü selâm ona, ehline, hidayet yıldızları olan ashabına, iman eden, ona uyan, onun yoluna giren, daimi olarak teslim olan kimselere olsun.

Bundan sonra mal ve çocukların fayda vermediği ancak Allah'a kalb-i selimle gelenlerin kurtulduğu günde, Allah Teâlâ'nın lütfuyla Ömerî

² Bununla ilgili olarak bkz. Fahreddin Osman, a.g.e., v. 4/a; 6/b; 7/b; İl/b; 29/b;30/b; 37/a-b; 38/a-b.

³ Bu eserin tüm tercümesine ulaşmak için bkz. (ŞEN, 2000)

tarikatına ve Şafii mezhebine mensup olan fakir, zayıf bir kul olan Fahreddin Osman b. Ebu Bekir b. eş-Şeyh Muhammed Zureyg -Mevlasi ona acısın- diyor ki: Muhakkak ki ben, dört halife devrinden sonraki - Allah onların hepsinden razı olsun- geçmiş hükümdarlar ve geçmiş milletlerin tarihleri üzerinde çalıştım. Mesela Emevi halifeleri, Abbasi halifeleri, Fatimiler, Selçuklu hükümdarları, Deylemler hakkında kitaplarda olan ve tarihlerde anlatılan diğer hükümdarlar üzerinde araştırma yaptım. O devletlerden hiçbiri, Osmanlı Devleti gibi ilgimi çekmedi ve düşüncemi meşgul etmedi. O devletlerin hiçbirinin gidişatı, vicdanı, Muhammediyye Dini üzere oluşları, âlimlere, sufilere sevgi ve ihsanları Osmanlı Devletinden daha güzel değildi. Allah Teâlâ onları, büyük İstanbul'un fethi ile sevindirdi. Geçmiş zamanlardaki seferlerde hükümdarlardan hiçbirisi oraya galip gelemedi. Halifeler ve hükümdarlar onun için savaştılar. Ancak Osmanlıların imkânı ve hâkimiyeti gibi, imkân bulamadılar.

Ve hâkimiyet kuramadılar. Bunların hepsi, onların doğru niyetleri, isabetli çalışmaları, Rablerine itaat için cihadı sevmeleri neticesinde olmuştu. Ben, Taşkoprîzâde'nin *Şekaiku'n-Numaniyye'si*, Kutbî'nin *el-i'Iam fi A'lâm-ı Beytillahi'l-Haram* diye isimlendirdiği kitabı, Cenâbi Efendi'nin *Tarihi* ve bu durumu kaydeden diğer tarihçiler gibi bazı büyük âlimlerin kaydettiği tarih kitaplarından, eserlerinden, haberlerinden muttali olduklarımın bazısını bu kitapta toplamak istedim. Bu hususta Allah'tan yardım ister ve O'na tevekkül ederim. Bunu da *Kitabü'l-Büstan fi Ba'zı Ahbâri Âl-i Osman* diye isimlendirdim. Allah onların hâkimiyetini kıyamete kadar daim kılsın. Onların eserleri sayılamayacak kadar çoktur. Onların hayırları ve gazveleri küçümsenemez. Allah onları korusun, emin kılsın, gözetsin ve onlara yardım etsin. Aynı zamanda nebilerin sonuncusu Muhammed'i, onun ehlini ve bütün ashabını korusun ve gözetsin. Kitabın başlangıcında, Cenâbi Efendi'nin *Tarih'inin* başında zikretmiş olduğu hususu belirtmek istedim. O, şöyle diyor: "Osmanlılar dünya sultanlarının en büyüğü, otoritenin en güçlüsü, memleketi en geniş, adaleti en yaygın, kıymeti en yüksek, iyilikleri en çok, gücü ve saltanatı en büyük, görüşleri en isabetli, şiarları en güzel, kuvvetleri ve etkileri en şiddetli olanlar idi. Onlar, Doğu ve Batının sultanı idiler. İki kara ve iki denizin meliki, Mekke ve Medine'nin koruyucusu idiler. Bu büyük mülkle Allah Teâlâ onları şereflendirdi (Cenâbi, bt: 269/b' den aynen)".

3/a Süleyman (a.s) dan sonra alemde hiçbirisine böyle bir mülk vermedi.

Bunun böyle olmaması için ne gibi bir sebep var? Onlar Yemen'in Habeş diyarının, Mekke ve Medine'nin melikleridir. Allah Teâlâ onları,

Kudüs-i Şerif, Mısır, Şam, Halep, Ceziretü İbn-i Ömer, Âmid, Musul, Diyarbakır'ın tamamı, Bağdat, Basra, Vasıt, Lahsa, Katif, Şehrizür, Erzurum, Van, Kemah, Sivas, Malatya, Maraş, Elbistan, Ruha, Behisni, Tokat, Amasya, Niksar, Samsun, Canik beldesi, Sinop, Kastamonu, Ankara, Konya, Aydın beldesi, Menteşe, Saruhan, Germiyan, Gerece, Bursa şehri ve onun çevresindeki şehirler ve beldeler, Büyük Kostantaniyye Sultanlığı, Gelibolu şehri, Sofya, Filipe, Selanik, Manastır, Şiruz, Belgrad, Arnavud bölgesinin hepsi, Bosna beldesi, Budin, Büyük Macar beldesi, Temaşvar, Sigetvar, Kili ve üç ay gitmekle uzunluğu katedilemeyen Rumeli beldelerinin hepsiyle şereflendirdi. Hatta onlar Almanya'ya ulaştılar. Aynı zamanda Tatar beldelerini, Kefe, Azak, Deşt-i Kıpçak, beldelerinin çoğu, Bintaş diye isimlendirilen Karadeniz, özellikle Rodos, Sakız, Kıbrıs ve sahiller gibi Akdeniz'in adalarını mülk edindiler.

3/b “Arap ve Acem meliklerini, Frenkleri, puta tapanları, Haçlıları mağlup ettiler. Bu, kitaplara ve tarihlere muttali olanlara gizli değildir. Muhakkak ki yukarıda geçen beldelerin çoğunun bağımsız bir hükümdarı vardı. Kadri yüce, işi güzeldi. Şimdi bu beldelerde Allah'ın hükümleri, kuvveti geçerlidir. Bu beldelerde yaşayanlar şerefli orduların, yüce Osmanlı sülalesinin tebaasıdır. Onlar gittikleri yere adalet nehirlerini çekiyorlardı. Onların halkı itaatten yüz çevirmezlerdi. Ayakları, görevden alma, görev verme ve azarlama gücünü boyunlarında hissederek ancak itaat caddelerinde yürürlerdi. Allah Teâlâ bu yüce taifeyi, güzel bir niyet, itikat, bilginleri ve âbidleri sevme, çok hayır işleme, sadaka verme, mescitler, hanlar, medreseler, köprüler inşa etme, cuma ve bayramlarda devamlı mescitlere gitme, hakkı gözetme, kullar arasında adaletli davranma, gazve ve cihadı çok yapma özellikleri ile üstün kılmıştır. Allah'ım onların mülklerini, saadetlerini ebedi kıl, onların merhamet gölgelerini kulların üzerine uzat, beldelerde adaletlerini yay, onların kılıçlarını müşriklerin boyunları üzerinde hissettir. Düşmanları üzerine onları üstün kıl. Âmin.” Bu sözler Cenâbi Efendi'ye (rah.) aittir. Ben derim ki, Allah Teâlâ insanlara iyilik yapmak ve onları yüceltmek istediği zaman onlara ikram etmek ve onları

4/a şereflendirmek için onların içinde adaletin ortaya çıkmasını takdir eder.

Zulmün fitnenin eserlerini söndürür. Fesat tohumlarını kaldırır. Muhammed (a.s.)'in sünnetlerini kuvvetlendirir. En üstün salât ve selam onun üzerine olsun. Kötülerin burnunu sürtmek için şer-i şerifi dosdoğru diker. Hilafetin ufkunda Osmanlı devleti güneşini doğdurur. Büyük saltanatı, semanın zirvesine adaletli hakanlar eliyle yayar. Osmanlılarda sultan olanların ilki, beldelerin meliki Süleyman Şah'ın oğlu Ertuğrul'un

oğlu Sultan Osman'dır. Onlar Nuh (as)'un oğlu Yafes neslinden Karahan oğlu Oğuz'un evlatlarındandır. Kutbî tarihinde Oğuz'un Arap beldelerin fatihi Bayezid'in oğlu Sultan Selim'in kırkinci babası olduğunu zikretmiştir (Kudbî, bt: 73/a'dan aynen). Adı geçen Süleyman Şah⁴ Acem ülkelerinden Mahan beldesinde hâkim idi. 611 senesinde bu görevinden ayrıldı. Çünkü Rum'daki Selçuklu Devletinin durumunun büyüdüğünü, kâfirlerle birçok savaşlar yaptığını, bunlardan birçoğunun onlara katıldığını duyduğu için Rum beldelerine yöneldi. Erzincan'a ulaştıklarında kâfirlerle savaştılar ve onlardan birçok ganimet aldılar. Daha sonra Haleb'e yöneldiler. Caber kalesinin önünde Fırat nehrine ulaştılar. Geçit yeri olmayan bir yerden nehri geçmek istediler. O esnada Süleyman Şah'ın boğulması vuku buldu. O'nu nehirden çıkarıp Caber kalesinin yanına defnettiler⁵. Kabri günümüze kadar ziyaret edilmektedir. Süleyman Şah'ın üç oğlu vardı. Onlar: Sungur Zengi, Gündoğdu, Ertuğrul'dur⁶. Babaları Süleyman sebebiyle başlarına musibet gelince şaşırıldılar ve geldikleri yerden geri döndüler.

4/b Sungur Zengi, Gündoğdu, Ertuğrul Acem beldelerine döndüler⁷. Osmanlı hükümdarlarının cediti Ertuğrul, Allah ona ve evlatlarına yardım

⁴ Müellif, Cenâbi, ve Kudbî'den faydalanarak Ertuğrul'un babasının Süleyman Şah olduğunu söyler. Yine bunlar gibi, (Şükrullah, 1949); (Oruç b. Âdil, 1925:6); Aşıkpaşazâde, 1332:3); (Neşri, 1949-57: I/55) olmak üzere birçok tarihçiler, Ertuğrul'un babasını Süleyman Şah gösterirler. Diğer taraftan (Enverî, 1928: 81). Ertuğrul'un babasını Gündüz Alp gösterirler. Uzunçarşılı temkinli olarak, Ertuğrul'un babasının Gündüz Alp olma ihtimalinin daha yüksek olduğunu belirtir. bkz.(Uzunçarşılı, 1996:I/100). Akgündüz de, Ertuğrul'un babası hakkındaki iki görüşü zikrettikten sonra, doğru olan görüşü şöyle ifade eder:Doğru olan, Ertuğrul'un babasının Gündüz Alp olduğu şeklindeki ikinci görüştür. Zira Enverî'nin Düstür-nâme'si ve Tevkii Mehmet Paşa'nın Tarihi gibi önemli Osmanlı kaynakları bunu ifade ettiği gibi, ilim adamları tarafından son zamanlarda bulunan Osman b. Ertuğrul bin Gündüz Alp' şeklindeki bir sikke de açıkça bu görüşü teyid etmektedir, bkz. (Akgündüz-Öztürk, 1999: 29).

⁵ Bu, Anadolu Selçukluların cediti Süleyman Şah b. Kutalmış'ın macerasına benzemektedir. Ertuğrul'un babası Gündüz Alp olduğu için, bu meşhur rivayetin pek doğru olmadığı anlaşılmaktadır. (Uzunçarşılı, 1996: I/100)

⁶ Çoğu kaynaklarda Süleyman Şah'ın dört oğlu olduğunu görmekteyiz. Müellif, Cenâbi'den aldığı şekliyle üç oğlunun ismini yazmıştır. Diğer oğlunun ismi Dündar'dır, bkz. (Mustafa Nuri Paşa, 1979:I- 2/3); Kudbî de dört çocuğu var der. bkz. (Kudbî, bt:.73/a.)

⁷ Müellif burada bir yanlışlık yaparak, biraz sonra kendisinin de belirteceği gibi, Ertuğrul'u da geriye dönen çocukların içinde saymıştır. Cenâbi, iki çocuğunun geriye döndüğünü, Ertuğrul'un onlardan ayrılıp Anadolu'ya geçtiğini söyler, bkz. (Cenâbi, bt:270/a) ; Kudbî'de Sungur Zengi ve Dündar'ın döndüğünü, Gündoğdu ve Ertuğrul'un onlardan ayrıldığını söyler, bkz. (Kudbî, bt:73/a); Cenâbi, ayrılma yerlerini Yasin ovası olarak belirtir, bkz. (Cenâbi, bt:270/a) Mustafa Nuri Paşa da bunlardan farklı olarak Gündoğdu, Sungur Zengi'nin ayrıldığını, Ertuğrul ve Dündar'ın Anadolu'ya geçtiğini söyler, bkz. (Mustafa Nuri Paşa, 1979:I-2/3).

etsin, üç evladı Gündüz, Sarvin⁸ ve Osman'la Pasin ovası denilen yerde kısa bir müddet küffarla savaş yapmak için geride kaldılar ve savaştılar. Sonra oğlu Sarvin'i Konya ve Sivas'ın sahibi Selçuklu sultanı II. Alâeddin'e gönderdi. Beldesine girmek için izin istedi. Sultan Alâeddin onun yerleşeceği bir yer gösterdi. O da 400 çadırılık ev halkıyla birlikte oraya yerleşti. Karahisar ve Bilecik arasındaki Foça'yı vatan edindiler⁹. Sonra onlar, Sultan Alâeddin'in kâfirlerle savaş yapmaya yöneldiğini işittiler. Askerleriyle beraber ona katıldılar. Bu gazvede çeviklik ve cesaretle kâfirlere galip geldiler. Bu sayede Sultan Alâeddin'in yanında yakınlığı, mertebesi, muhabbeti arttı. 685 senesinde Sultan Alâeddin askerle Kütahya'ya savaşmaya geldi. Kâfirlere karşı Ertuğrul Bey de onunla beraberdi. Kaleyi alma ve onu ele geçirmeye ramak kala, Tatarların bazı beldeleri gasbettiği ve orada bozgunculuk yaptığı haberi ulaşınca, Sultan Alâeddin askeriyle düşmana doğru gitti¹⁰. Kalenin alınmasını Emir Ertuğrul'a havale etti. Askerinden bir kısmını da ona bıraktı. Ertuğrul ordusuyla kaleyi almaya devam etti. Onu güç kullanarak fethetti. Ganimet olarak mal, birçok esir ele geçirdi. Emir Ertuğrul 687 senesinde ölünceye kadar Allah yolunda 5/a cihada ve savaşa devam etti (Cenâbi, bt:270/b' den aynen). Asaletli, temiz evlatlar bıraktı.

Osman Bey

Onların, cesaret bakımından en şiddetlisi, yiğitlik bakımından en kuvvetlisi ve soyu en mümbit olanı, Sultan Osman idi. 657 senesinde¹¹ doğmuştu. Çocukluğundan beri Allah yolunda babasıyla beraber savaş ve gazveye katılmak âdetiydi (Kudbî, bt: 73/a'dan aynen). Sultan Alâeddin'e, Emir Ertuğrul'un vefatı ulaşınca çok üzüldü (Cenâbi, bt: 270/b' den aynen). Yerine, asilliğini, cesaretini, yiğitliğini, kâfirlere karşı cihattaki şiddetini bildiği için oğlu Osman'ı tayin etti¹². Ona davul, alem,

⁸ Müellif, Osman Bey'in kardeşi Sarvin'den bahsetmiş, kitaplarda Sarvin isminde bir kayıt yok, doğrusu Sarubati olacaktır, bkz. (Uzunçarşılı, 1996: I/107).

⁹ Müellif burada Foça'ya benzer bir yer ismi yazmıştır. Bunun Karacadağ'ın, Karaca kısmı olduğu anlaşılmaktadır. Cenabî ve Kudbî de böyle bir isim yok, ibare Kudbî'ninkine benzemektedir. O da Karahisar ve Bilecik arasındaki yeri Söğütçük olarak belirtmektedir, bkz. (Kudbî, bt:73/a).

¹⁰ Uzunçarşılı bu tarihi bilginin yanlışlığını ve bunun ne Selçuknâmelerde ne de Bizans kaynaklarında olduğunu belirtir, bkz. (Uzunçarşılı, 1996: I/102).

¹¹ Çoğu tarihçiler Osman Bey'in doğumunu 656 olarak belirtmişlerdir, bkz. (Uzunçarşılı, 1996: I/104).

¹² Müellif burada Cenâbi'den alarak Osman Bey'i bu göreve Sultan Alâeddin'in görevlendirdiğini söyler. 682 ve 696 tarihleri arasında Selçuk Hükümdarı II. Gıyaseddin Mesud'tur. Uzunçarşılı, bu konudaki Feridun Bey'in Münşeatını eleştirir. Yanlış bir bilgidir. Bkz. (Uzunçarşılı, 1996: I/106)

emirlik hilali, savaş kılıcı gönderdi. Önünde davul çalınınca Sultan Alâeddin'e saygı için ayağa kalktı. Çalma bitinceye kadar böylece devam etti. Bugünden itibaren seferlerde ve törenlerde davul çalındığı zaman ayağa kalkmak Osmanlılarda âdet oldu. Osman Bey âlimleri ve salihleri çok severdi. Zahir ve batın ilimleri kendinde toplayan arif, âlim Şeyh Edebalı Kirmani'ye sık sık gelip gider ve onun gelip gidenler için yaptırmış olduğu zaviyesinde gecelerdi. Osman Bey gecelerden bir gece orada yattı. Rüya âleminde, bahsedilen Şeyh'in koynundan bir Ay'ın çıktığını, kendi koynuna girdiğini, bu esnada göbeğinden bir ağaç bitip dallarının göğe yükseldiğini, altında büyük dağlar, nehirler, pınarlar olduğunu, insanların bu sudan hem kendileri, hem hayvanları, hem de ekinleri için faydalandığını gördü. Osman Bey uykusundan uyanınca Şeyh'e gitti (Cenâbi, bt: 270/b'den aynen).

5/b Rüyasını ona anlattı. Şeyh onun için şöyle dedi: "Senin için müjdelere var.

Sana Sultanlık verilecek ve senin durumun yükselecek, sen ve bütün çocukların bundan faydalanacaksınız. Muhakkak ben, seni kızımıyla evlendireceğim. Osman Bey, bunu kabul etti, şeyhin kızıyla evlendi, ondan çocukları oldu. Bu esnada Şeyh Edebalı 120 yaşındaydı. 687 senesinde Gazi Osman Bey Karaca Kalesi'ni fethedip kendisine bağladı. 688 senesinde de Yenişehir yakınındaki Köprühisar'ı aldı. Bu esnada Sultan Alâeddin'in Tatarlarla başı çok büyük sıkıntıdaydı. Yaşlanmış, üzerinde hareket ve çeviklikten kendisini alıkoyan acziyet belirmişti. Kendi durumuyla meşguldü. Bu günlerde Emir Gazi Osman'ın durumu yüceldi. Fethetmiş olduğu yerlerin sultanı oldu. Cuma günü bayramında Karahisar'da Şeyh Edebalı'nın damadı Mevlana Dursun Fakih onun için hutbe okudu¹³. Bu 699 senesinde idi. Sultan Osman Gazi adına Osmanlı Devleti için okunan ilk hutbeydi¹⁴. Doğruluğunu Allah bilir ki, Sultan Alâeddin'in izni ile olmuştu. Sonra Sultan Gazi Osman, savaş ve cihada başladı. Bu esnada Konya hükümdarı Sultan Alâeddin vefat etti. Beldelerinde kargaşa, fitne çoğaldı. Askerlerinin çoğu Sultan Osman'a katıldı ve onun gücünü artırdı. O da gazve ve cihada yöneldi ve azgın kâfirlerin ellerinden memleketleri aldı (Cenâbi, bt: 271/b'den aynen).

190

Mukaddime,
Sayı 1, 2010

¹³ Müellif, Duran olarak yanlış yazmıştır. Dursun olacaktır, bkz. (Cenâbi, bt:271/a); (Kudbî, bt:73/a).
¹⁴ Uzunçarşılı, tarihlerdeki bu 699 senesinde Osmanlı Devleti'nin bağımsız olduğu hakkındaki mütalaanın yanlış olduğunu belirtir. Osman Gazi gerek bu tarihte gerekse bundan sonra İlhanlılar'a bağlı olarak bir uç beyi olarak yaşamıştır. Hatta Gazan Mahmut Han, 1302'de Sultan Osman'dan, Suriye seferine asker istemiş, oda oğlu Savcı Bey'le asker göndermiştir. Bkz. (Uzunçarşılı, 1996: 1/108). Halil İnalçık da " ...Biz, Osmanlı Devleti'nin gerçek kuruluş tarihinin 27 Temmuz 1301 (701) olarak tesbit etmenin daha uygun olacağını düşünmekteyiz." der. İnalçık, 1999:9-22)

6/a 722 senesine kadar dini ayakta tutmaya yöneldi ve cihada devam etti. Bursa şehrine yöneldi. Osman Gazi orada savaştı, bir müddet orayı kuşattı. Kalenin işi güçleşince şehrin kıyısında iki kalenin yapılmasını emretti. Buraya askerleri yerleştirdi. Şehir halkının daraltılmasını, onların yiyeceklerinin engellenmesini emretti. Bu iş uzayınca bunu bırakıp belde ve kaleleri fethetmeyle, cihatla meşgul oldu. 626 senesi¹⁵ olunca Sultan Osman'ın kayınbabası Şeyh Salih Edebali vefat etti. O yaklaşık 150 yaşında idi. Yine bu senede Sultan Gazi Osman, oğlu Orhan'ı Bursa'nın fethine gönderdi. Bu arada Osman Gazi, nikris hastalığına tutuldu. Yenişehir'e yerleşti. Kuşatma esnasında Sultan Osman vefat etti. Osman Gazi'nin şehrin fethinden sonra bir müddet daha yaşadığı söylenmiştir. Doğrusunu Allah bilir. Allah Teâlâ ona rahmet etsin. O, adil, cesaretli, yetimlere ve dullara iyilik eden, onların yiyecek ve giyeceklerini ayıran, bir miktar at ve koyundan başka hiçbir mal bırakmayan bir hükümdar idi. 69 yaşında iken vefat etti. Hükümdarlık müddeti 27 sene¹⁶ idi.

Orhan Gazi

Allah ona rahmet etsin ve ondan razı olsun Sultan Osman Gazi'nin oğlu hükümdar, mücahit Orhan'ın saltanatının bahsi:

6/b 727 senesinin başlarında idi. Sultan Osman Gazi Sultan Orhan'ı Bursa'nın fethine gönderdi. Kâfirler zorlanıncaya kadar kalenin fethine çalışıldı. Kâfirler Orhan Gazi'den âmân dilediler. Sultan Orhan oraya girdi. Onları, mallarını ve çocuklarını serbest bıraktı. Kaleyi fethetti. Orayı İslâm beldesi yaptı. Hükümdarlığı oraya nakletti, orayı başkent yaptı. Halkına adaletli olmaya, kâfirlerle de savaşmaya yöneldi. 758 senesi olunca oğlu Süleyman'ı¹⁷ Rumeli kalelerini fethetmeye ve orada cihada gönderdi. O vakit gemi ve donanmaya sahip değildiler. Gemiye benzeyen sandallar yaptılar. Geceleyin ona bindiler, karaya ulaştılar. Kaleyle karşılaşınca kadar gittiler. Onu kuşattılar ve istila ettiler. Sonra başka kalelere hücum ettiler. Oraları da aldılar. Süleyman

¹⁵ Bu kısımları müellif Cenâbi'den almaktadır. Cenâbi tarihlerin belli olan kısımlarını kısaltma yapmak için söylememektedir. Sayfanın başında 700. Senelerden bahsettiğini belirtir, aşağısındaki tarihlerde 700 senesini bahsetmez, onun içindeki seneleri yazar. Müellif burada 726 senesi yerine 626 yazmıştır. Doğrusu 726 olacaktır. bkz. (Cenâbi, bt:271/b)

¹⁶ Müellif bu hususta ne Cenâbi'ye ne de Kudbî'ye uymuştur. Cenâbi ve Kudbî, Osman Bey'in hükümdarlık müddetini 26 söylemiştir. Zannedirim ki müellif, 26 yerine 27 yazmıştır.

¹⁷ Müellif, burada bir dipnot çıkararak, Kudbî'nin tarihinde Süleyman'ın isminin Selman olduğunu belirtmiş, doğrusunun da böyle olduğunu iddia etmiştir. (Kudbî, bt:73/b). Fakat bütün kaynaklarda Süleyman ismi geçmektedir. Cenâbi doğru isim yazmıştır, bkz. (Uzunçarşılı, 1996:122); Mustafa Nuri Paşa, 1979:- 2/3).

Gazi, iyi huylu idi. Kâfirler onun iyi niyetini, adaletini görünce ona itaat etti ve ondan razı oldular. 759 senesinde Süleyman Gazi birçok kalelere seferler düzenledi. Onların hepsini ve Akdeniz kıyısında bir şehir olan Gelibolu kalesini aldı. Bu yerlerin çoğuna hâkim oldu. Adaletinden dolayı onun hükmü geçerli oldu. 760 senesi olunca bahsedilen Emir Süleyman ava çıktı. Bir av önüne çıktı, Süleyman Gazi atı arkasına sürdü, fakat atın ayağının sürçmesi üzerine attan düştü ve öldü. Allah ona rahmet etsin (Cenâbi, bt:273/a 'dan aynen). 761 senesinde Ertuğrul oğlu Osman oğlu Sultan Mücahit Orhan vefat etti. Allah ona rahmet eylesin. *Şekaiku'n-Numaniye'de* onun 762 senesinde 7/a vefat ettiği belirtilmiştir. Doğrusu da budur (Taşkoprüzâde, 1975:726'dan aynen). Allah onu affetsin. 73 yaşında idi. Hükümdarlık müddeti 41 sene idi. Bursa kalesine defnedildi. Orhan, babası gibi cihadı çok, itikadı net, selim kalpli, kâfir ve dinsizlerin düşmanı idi. Mutlu olarak yaşadı, hamd ederek öldü. Allah ona rahmet eylesin (Cenâbi, bt: 273/a 'dan aynen).

Murad Hüdavendigâr

Osman'ın oğlu Sultan Orhan'ın oğlu Sultan Mücahit Murad'ın saltanatının bahsi: İnsanlar arasında Gazi Hüdavendigâr olarak tanınır. Babasının vefatından sonra saltanat için ona biat edildi. Bursa şehrinde hükümdarlık tahtına oturdu. O vakit 34 yaşında idi. Tahta yerleşince, Ankara civarındaki kaleleri kuşatmaya gitti. Oraları 761 senesinde zorla fethetti. Bu senede Sultan Murad, Lala Şahin Atabek'i büyük bir orduyla Edirne şehrinin fethine gönderdi. Oraya yaklaşınca, askerler karşlarına çıktılar. Şiddetli bir çarpışma yaptılar. Allah Teâlâ orada kâfirleri hezimete uğrattı. Kaleyi kuşattılar. Onları günlerce muhasara ettiler. Müslümanlar kaleyi ele geçirmeye bir yol bulamadılar. Sultan Murad'a haber gönderdiler, bizzat kendisinin gelmesini istediler. Sultan tevhid ordusuyla kalktı denizi geçti. Onun gelişini kâfirler işitince, ayakları dolaştı, hükümdarları kaçtı. Durum Müslümanlar lehine gelişince, onların üzerine yüklendiler, şehre hücum ettiler. Orayı aldılar, şehre girdiler. Sultan'a haber gönderdiler. O da Allah'a hamdetti (Cenâbi, bt:274/b 'den aynen). Ona senada bulundu, sefere çıkanlara yaptıklarından dolayı teşekkür etti.

Sonuç

Müellif, Osman Gazi'nin atalarının Anadolu'ya gelişinden başlayarak Ertuğrul Gazi'nin Anadolu Selçuklu Devleti'ne bağlı olarak yerleştiği

yerden ve oradaki faaliyetlerinden kısaca söz ettikten sonra, Osman Gazi'den III. Murad'ın ilk yıllarına kadar H.611-982/M.1255-1574 arasındaki faaliyetleri ele alır. Kitabında her Sultan'a ayrı ayrı yer verir.

Metot bakımından Klasik Arap Tarihçiliği geleneğine uygun şekilde yazılan eserde, başvurulan kaynakların tenkidine yer verilmesi, değerlendirilmesi ve her yerde olmasa da bazı yerlerde hangi kaynaktan alındığının belirtilmesi Fahreddin Osman'ın tarih anlayışının sağlam kaynaklardan geldiğini gösterir.

Fahreddin Osman'ın en büyük özelliklerinden birisi de tarihi bilgilerde zaman zaman tenkide yer vermesidir. Sultan I. Murad Hüdavendigâr, Kosova savaşında ölümler arasında dolaşırken, ölümlerin içinden birinin kalkıp Sultan'ı öldürdüğüne dair bilgiyi vererek bu görüşün yanlışlığını çok akıllı ve mantıklı bir tezle çürütür. Onun tezi şudur: Vuran kişi, ölümler arasında olsa, bu işi nasıl hazırlayabilir? Ya da Sultan'ın ölümler arasında dolaşacağını nerden bilebilir? (Fahreddin Osman, bt: 8/b) diye sorgular. Gerçekten de bu konuda müellife hak vermemek elde değildir.

Müellif anlattığı konu ile ilgili farklı görüşler varsa mutlaka verir. Çoğu yerde bu görüşleri değerlendirir. Kendince doğru olan hangisi ise onu belirtir. Bazen de farklı bilgileri olduğu gibi verir. Cenâbi'de şöyle, Kudbî'de de şöyle diyerek ifade eder. Örneğin Sultan Orhan'ın vefatını Cenâbi ve Kudbî 761 olarak vermişler, müellif her ikisinin görüşünü de söyler, doğru olanın Taşkoprüzâde'nin *Şekâiku'n-Numaniyye*'de belirttiği gibi 762 olduğunu ifade eder (Fahreddin Osman, bt: 7/a). Yine Sultan I. Murad'ın savaş meydanında dolaşırken ölümler arasındaki bir kişi tarafından öldürüldüğü veyahut da Müslüman olmak istediğini belirtip Sultan'ın yanına giren biri tarafından öldürüldüğüne dair iki farklı rivayeti verir, doğru olanın ikincisi olduğunu belirtir (Fahreddin Osman, bt: 8/b).

Müellif, bilgi ve olayların daha iyi anlaşılabilmesi için çok hoş benzetmelerde bulunmuştur. Osmanlı Devleti'ni bir güneşe, kâfirleri Ashab-ı Ress'e benzetmiştir (Fahreddin Osman, bt: 4/a).

Müellifin gerek Cenâbi gerekse Kudbî'den alarak aktardığı bazı bilgileri, çoğu Osmanlı tarihi kitaplarında görmemiz mümkün olmadı. Örneğin Yeniçerilerin Bürka diye isimlendirilmesi (Fahreddin Osman, bt:7/b); Timur ile Yıldırım Bayezid arasında geçen konuşmada Yıldırım Bayezid'in, Timur'a üç vasiyeti, Fatih Sultan Mehmed'in İstanbul fethi öncesi Rumlardan "öküz derisi" kadar bir yer istemesi ve oraya yapmış olduğu bina (Fahreddin Osman, bt:22/a); Mercidabık Savaşı öncesi Hayri

ve Canberdi Gazali'nin Osmanlılara geçmesi ve savaşın seyrinin değişmesi (Fahreddin Osman, bt:36/a); Rodos fethi sonrası, Rodos halkının serbest bırakılıp Malta'ya gitmeleri, oradaki Müslümanlara ezaları (Fahreddin Osman, bt:43/a) ; Vezir İbrahim Paşa'nın düğün yemeği (Fahreddin Osman, bt: 46/b); Şehzade Mustafa'nın öldürülmesi, Mustafa'nın cebinden çıkan mektupla sultanın yaptığına pişman olması, Kâbe'nin revaklarının bozulması sebebiyle onların kubbeye değiştirilmesi, Şah tarafından gelen mektuplar; Yemen'in ikiye bölünüşü, ordunun Yemen'e gidişi, Sinan Paşa'ya karşı İmam Mutahhar'ın 40.000 kişiyle çıkması ve bunlar hakkında geniş bilgiler (Fahreddin Osman, bt: 78-79) eserin göze çarpan kısımlarını oluşturmaktadır.

Ayrıca Halku'l-Vad savaşı ile (Fahreddin Osman, bt:n 86/a); büyük bir zahmetle Arafat'a akıtılan suyun Abbasiler zamanından Osmanlılara kadarki sürecinin uzunca işlenmesi (Fahreddin Osman, bt:101/b) kitabın orijinal kısımlarını oluşturmaktadır. İşte bunları başka Osmanlı tarihi eserlerinde bir arada görmemiz mümkün olmadı.

Arap bir kişinin yazmış olduğu Osmanlı tarihi hakkındaki bu eserin, Arapların Osmanlılara bakışının belirlenmesinde büyük bir katkısı olacaktır.

194

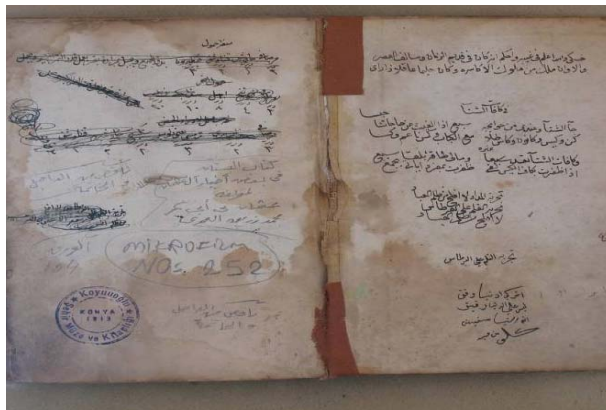
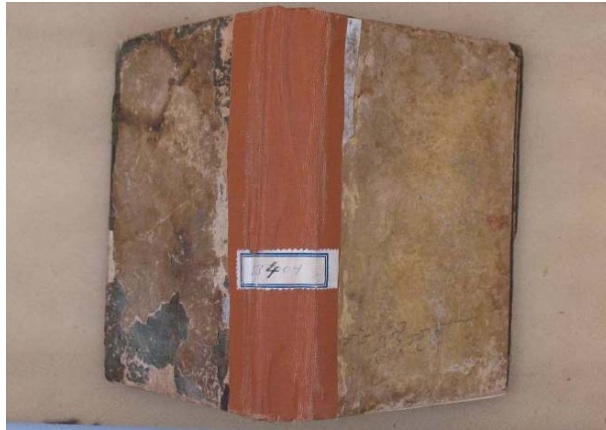
Mukaddime,
Sayı 1, 2010

Kaynakça

- Akgündüz, A-Öztürk, S. (1999). *700. yılında bilinmeyen Osmanlı*. İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı.
- Aşıkpaşazâde. (1332). *Tevârih-i Âl-i Osman*, (nşr. Ali Bey), İstanbul.
- Baltacı, C. (1981, Ekim). *Osmanlılar döneminde Nakibüleşraflık müessesesi ve Nakibüleşraf defteri*. IV. Milli Türkoloji Kongresi'nde sunulan bildiri.
- Cenâbi Mustafa b. Hasan. *el-Aylâmü'z-Zahir Fi Ahvâli'l-evâil ve'l evâhir*. İstanbul: Nuruosmaniye Kütüphanesi, 3100 numarada kayıtlı Yazma Eser.
- Enverî. (1928). *Düsturnâme-i Enveri*. (M. H. Yınanç, nşr.). İstanbul.
- Fahreddin Osman b. Ebi Bekir. *Kitabü'l-Bustan fi Ba'zı Ahbâri Âl-i Osman*. Koyunoğlu Müzesi: 13409'da kayıtlı yazma eser.
- İbnü'l-İmâd ve Ebu'l Felah Abdülhayy b. Ahmed. (1350-1351). *Şezerâtü'z-Zeheb fi Ahbâri Men Zeheb*. (Cilt 1-8). Kahire.
- İnalcık, H. (1999). Osmanlı Devletinin kuruluş problemi. *Doğu-Batı*.
- Kehhâle, Ömer Rıza. (1957/1961). *Mu'cemü'l-Müellifin*. (Cilt 1-15). Dımeşk.
- Kudbî, Muhammed b. Alaeddin. *el-İ'lâm Fî A'lâm-i Beytillâhi'l-Haram*, İstanbul: Nuruosmaniye Kütüphanesinde 3047 numarada kayıtlı Yazma Eser.

- Kutbî, Muhammed b. Alaeddin. *el-Î'lâm fi a'lâm-i Beytillâhi'l-Haram* (El-Bâkî Abdul-Bâkî Efendi, Çev.). Koyunoğlu Müzesi Kütüphanesi. 13314.
- Mustafa Nuri Paşa. (1979). *Netayicü'l-Vukuat, kurumları ve örgütleriyle Osmanlı tarihi* (N. Çağatay, Sad.). Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Neşri Mehmed. (1949-1957). *Kitâb-ı Cihannüma Neşri tarihi* (F. R. Unat ve M. A. Köymen, nşr.). (Cilt I-II.). Ankara.
- Oruç b. Âdil. (1925). *Tevârih-i Âl-i Osman*, (F. Babinger nşr.). Hannover ve İstanbul.
- Sarıcık, Murat,(2003). *Osmanlı İmparatorluğunda nakibu'l-eşraflık müessesesi*, Ankara.
- Şen, M.E. (2000). *Kitabü'l-Bustan fi ba'zı Ahbâri Âl-i Osman çeviri- tanıtım ve değerlendirmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Şükrullah. (1949). *Behçetü't-Tevarih* (N. Atsız, nşr. Osmanlı Tarihleri I). İstanbul.
- Taşköprüzâde. (1975). *Şakaiku'k-numaniyye*, Beyrut: Daru'l-Kitabi'l-Arabi.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1996). *Büyük Osmanlı tarihi*. (Cilt 1-7). İstanbul: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Zirikli. H. (1984), *Kamus'l-Â'lâm*, (Cilt 1-8.). (Z. Fethullah nşr.). Beyrut.

Ekler 1

196

Mukaddime,
Sayı 1, 2010

Ekler 2

